

3. Eucharystia pierwszych chrześcijan. Ojcowie Kościoła o Eucharystii. Wybór i opracowanie ks. M. Starowieyski. Wstęp ks. M. Starowieyski - ks. J. Miazek - ks. A. Luft. Kraków 1987, Instytut Wydawniczy Znak, Ojcowie Żywi VII, s. 478.

Prezentowany siódmy już tom patrystycznej serii "Ojcowie Żywi" wydawanej przez "Znak" jest bodaj w niej najważniejszy. Dotyczy bowiem kwestii najistotniejszej w życiu Kościoła, gdyż właśnie eucharystia go tworzy i jednoczy. Teologia tego sakramentu jest też istotna dla przyszłości ekumenizmu, ponieważ w całym skandalu, jakim jest podział chrześcijaństwa, niemożność spotkania się wierzących w Chrystusa przy jednym ołtarzu jest faktem najbardziej bolesnym i najmniej mającym wspólnego z Objawieniem przyniesionym przez Jezusa Chrystusa.

Omawiana książka zawiera teksty Ojców Kościoła o eucharystii, czyli teksty powstałe wtedy, gdy chrześcijanie więcej jeszcze uwagi zwracali na to, co ich łączyło, niż na różnice i ich powody - choć wcale nie łatwo im to przychodziło i nie zawsze też się udawało. Są więc one podstawą naszej wspólnej wiary i stanowią fundament wszelkiego poważnego mówienia o eucharystii - chyba, że ktoś nie wierzy w obecność Jezusa Chrystusa w Kościele wszystkich wieków; w takim razie książka ta na pewno mu się nie przyda. Wszystkim innym jednak raczej tak, i to równie dobrze profesorom jak i studentom teologii, katechetom i katechizowanym.

Poprzedza ją trzyczęściowy wstęp - ogólne wprowadzenie teologiczne /M. Starowieyski/, liturgiczne, /J. Miazek/ i archeologiczne /A. Luft/, którego autorzy starali się jak najkrócej opracować swoje tematy, w związku z czym poszczególne jego części nie są ani wyczerpujące, ani nie nużą czytelnika zbytnią rozwlekłością czy erudycją. Zresztą, ktoś bardziej zainteresowany teologią łatwo znajdzie dokładniejsze opracowania, choćby wśród wymienionych w notach bibliograficznych.

Teksty patrystyczne dobrane zostały według różnych kluczy. Rozdział I podaje bardzo zróżnicowane między sobą wypowiedzi, od Ignacego Antiocheńskiego /II w./ do Jana Damasceńskiego /VIII w./. W rozdziale II zamieszczono komentarze Ojców do biblijnych tekstów mówiących o eucharystii lub też rozumianych

jako takie przez Tradycję Kościoła /dotyczy to Starego Testamentu/. Rozdział III zatytułowany: "Ofiara Nowego Przymierza" poświęcony jest liturgii i zawiera wybór tekstów ułożonych tak, by całość stanowiła komentarz do mszy św. w jej obecnej formie. Przypisać trzeba, że jest to konstrukcja dość sztuczna, choć może się przydać katechetom i duszpasterzom do wyjaśniania aktualnej liturgii w związku z Tradycją. Książkę kończy rozdział o pobożności eucharystycznej oraz zwyczajach z nią związanych. Taki układ całości dość łatwo można by krytykować i podważać. Przypisać jednak trzeba, że dokonanie wyboru najlepszych tekstów z ich ogromnej masy oraz ułożenie ich w logiczną całość, musi być arbitralne i nigdy wszystkich nie zadowoli. Stąd też pojawia się użyteczność dołączonych indeksów, pozwalających łatwo dotrzeć do potrzebnego akurat tekstu. Książka posiada ich kilka: wykaz źródeł, słownik autorów, indeks biblijny i rzeczowy - ten ostatni na 12 stronach. Dzięki nim korzystanie z książki jest łatwe bez względu na to, czy jej układ czytelnikowi się podoba, czy nie.

Wśród wielu publikacji i dyskusji na temat tego, jak sprawowanie eucharystii powinno wyglądać, i jak najlepiej opisać jej tajemnicę, jest to pozycja bardzo ważna, a sakramentalna uwaga jej Redaktora o "zapełnieniu istniejącej luki", odnosi się do niej jak najpoważniej. Choć nie jest to antologia kompletna i nie stanowi wystarczającego zbioru do pogłębionych studiów tego zagadnienia, to jednak jest jak najbardziej godna polecenia wszystkim pragnącym lepiej zrozumieć znaczenie eucharystii na własny i innych pożytek.

Ks. Henryk Pietras SJ - Kraków

4. Henry Chadwick, Augustine, Oxford 1986, Oxford University Press, s. 122.

Literatura poświęcona życiu i dziełu św. Augustyna jest niezwykle bogata tak pod względem ilości, jak i różnorodności poruszanej problematyki. Mimo tego, każda nowa pozycja, zwłaszcza ta, która traktuje myśl augustyńską w sposób syntetyczny, jest przyjmowana z ogromnym zainteresowaniem. W serii "Past Masters", nakładem Oxford University Press, uka-